

2. PROŽIMANJE VJERE I ŽIVOTA

2.1 ŽIVOT KAO POZIV I ZADATAK

Ako si došao na svijet bez svog htjenja, bez svoje volje i bez svoga znanja; ako je drugi bio na početku tvoga života onda to znači da nisi ti sam sebe izmislio, stvorio, dozvao na svijet. Ti si zapravo pozvan, dan, darovan. Pozvan od nepostojanja na postojanje, dan iz ništavila u život, darovan onome tko te htio i želio. Sve do toga trenutka ti si pasivan: radi se o tebi a bez tebe. Međutim, s vremenom čovjek stječe autonomiju, osamostaljuje se, razmišlja, osobno planira, osobno se opredjeljuje, osobno poduzima akcije, osobno si bira zvanje... Na taj način svršava pasivnost te stupa na scenu nešto što je čovjeku svojstveno kao živom, razumnom, voljnom biću. Započima ostvarenje životnog zadatka, životnog projekta, nečega što mu je zadano samim tim što postoji.

Tajna života nije sva u našim rukama. Mi sami sebe, pa i smisao onoga što činimo, spoznajemo prihvaćajući onoga iz čijih smo ruku proizišli - Boga. Stavljamo se u stvarnu vezu s njim, oslušujemo sve dok ne shvatimo da je život njegov dar. Prema kršćanskom shvaćanju čovjek nije neka slučajnost koja kroči svijetom neznajući otkud dolazi, kamo ide i što mu je činiti. On u sebi nosi vapaj za puninom, savršenošću, neprolaznom srećom i sve dotle dok se to ne ostvari on će biti nemiran.

"Nemirno je srce naše dok se ne smiri u tebi, Gospodine!" (Aurelije Augustin).

Pred Bogom treba zauzeti stav velikog poštovanja i poniznosti. Samo onda kad čovjek spozna vlastite granice pa pita i sluša tajanstveni glas Božji, nalazi najrazboritiji put koji vodi do izvora života. U cjelokupnom tome nastojanju oko ljudske sreće, čovjekovo zalaganje je

neobično važno. Ono je zapravo ljudski odgovor na Božji poziv. Zato naše zvanje, naš poziv nije tek neka sporedna stvar u životu. Naprotiv! Ono je odraz Božjeg plana s nama i kao takvo idealni način da čovjek ostvari dano mu poslanje. Sami znate da su pozivi mnogostruki. Jedni više vole ovo, drugi ono. Jedni su po sklonosti inženjeri, liječnici, profesori, svećenici, drugi opet novinari, glazbenici, slikari, zanatlije... Svako zvanje je dobro. Najvažnije je da se svatko nađe na svom mjestu, da je zadovoljan, da s ljubavlju pristupa svome poslu.

"Svi misle da sam se zbog novca opredijelio da budem liječnik. Ne kažem da mi novac nije važan u životu. Ali ono što me nadasve privlači u ovo zvanje jest moja iskrena želja da umanjim svjetsku bol. Bio bih najsretniji čovjek na svijetu kad bih otkrio lijek protiv raka" (Tomislav).

"Uvijek me privlačilo drvo. Volim ga držati u ruci, volim ga gledati. Volim ga mirisati. Volim ga rezbariti. I zato sam postao umjetnički stolar. Ni s kim ne bih zamijenio svoje zvanje" (Rudi).

"Za mene biti glazbenik nije poziv. To nije neko zanimanje, neka profesija. To je jednostavno strast. To sam ja. Ne samo satima nego danima sad sviram ovaj sad onaj instrument. Moj je osjećaj da je glazba nešto božanskoga. Ona je smisao mog života" (Davorin).

"U 22. godini života zaiskirlo se moje zvanje. Iskru je bacio brat Josip i to snažno, jako. Bacio je iskru radosti koja me povela naprijed. Otkrio mi je najveću i najvažniju stvar u životu. Jurnuo sam kao mladi orao iz gnijezda u potragu za plijenom, da ga priskrbim za svoj i tuđi stol." (Stjepan)

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Prihvaća li svatko život kao dar? Što ti, općenito govoreći, misliš o životu kao daru?
- Kako se ti odnosiš prema životu kao zadatku kojeg treba ispuniti?
- Što kažeš o nadarenim ljudima koji sve svoje talente koriste samo za vlastite probitke?
- Pitaj vjeroučitelja tko je bio Aurelije Augustin i zbog čega je došao do gore citirane tvrdnje?
- Jesi li kad razmišljao o tome što je to "nutarnji glas"? Porazgovaraj s vjeroučiteljem o tome.
- Za koje si se ti zvanje opredijelio? Što ti daje sigurnost da je to ono pravo?

2.2 VJERSKE SUMNJE

Ne samo znanost nego i vjera je jedan od načina da se čovjeka upozna, da se upozna njegove čežnje, slutnje, nadanja; da se nadiđe njegove sumnje, strahove, bojazni. Evo, dakle, razloga da izbližega proučimo i to vruće pitanje: pitanje vjere.

Mnogi od vas doživljavaju razgovor o vjeri kao nešto što se ne uklapa u svijest suvremenog čovjeka. Toliko puta ste čuli govorenje protiv vjere kao nečega što pripada prošlosti, neobrazovanim ljudima, vjera kao bijeg od konkretnog života, vjera kao otuđenje čovjeka, kao "opijum naroda", vjera kao izraz ljudske nemoći, kao sublimacija ljudskih neostvarenih želja, kao nešto što se protivi znanosti, kao popovska izmišljotina itd.

"Moram priznati da me koji puta sram što idem u crkvu. Mnogi nastavnici kažu da vjerovati znači biti nazadan i zaostao. Ipak moji roditelji drže do toga i od mene traže da redovito idem na misu i vjeronauk. Nažalost naš se vjeroučitelj nikad ne osvrće na ono što nastavnici kažu a nama bi to bilo tako važno" (Smiljan).

"Nikako ne mogu pomiriti u sebi ono što čujem u školi s onim što učimo na vjeronauku. Velečasni kaže da su najveći svjetski umovi vjerovali u Boga ili barem u neko savršeno biće koje skladno ravna svijetom. Profesori pak vele da je vjera stvar za babe i neobrazovane ljude. Tu netko ne govori istinu" (Ivanka).

"Ova znanost je stvarno svemoćna. Što su ljudi sve u stanju učiniti? Sada se govori i o mogućnosti proizvodnja vrsta pa čak i čovjeka. Mene zabrinjava jedno: Što ako se nađe netko pa počne proizvoditi Hitlera? Nije nam bilo dosta jednoga! Ja se toga bojim" (Jadranko).

"I ja koji puta mislim da ono što neću moći uživati ovdje uživati ću na drugom svijetu. Je li to baš tako. A što ako se s razvojem znanosti postigne da će sve ljudske želje biti zadovoljene već ovdje? Hoće li i onda postojati nebo?" (Bogumila)

"Ja sam vjernik ali nemam odgovora na sva pitanja koja se postavljaju u školi. Stvarno me muči to ako je Bog svemoguća zašto dopušta da ljudi umiru od gladi, da se rađaju diktatori, da toliki moraju nastradati od zemljotresa, avionskih nesreća ili tajfuna" (Mirjana).

Mladi imaju pravo pitati o svemu što se odnosi na vjeru, njenu praksu, osnovanost i sve ono što je u svezi s njom. Oni imaju pravo i na vjerske sumnje. Uostalom vjera je stvar osobnog uvjerenja i opredjeljenja koje iz njega proistječe.

"I ja imam petnaest godina i sebi postavljam takva pitanja. Danas je teže vjerovati jer vjeru nije dovoljno površno prihvatiti. Mi želimo shvatiti zašto vjerujemo, želimo svjesno vjerovati. Svijet u kojem živimo dovodi nas u nedoumicu jer je srušio stare vrijednosti i ideale, a novih ne nudi. Mi smo postali dio nesigurnosti svijeta, njegovih sumnji i isčekivanja. No, prave vjere niti ne može biti tamo gdje se ne postavljaju pitanja" (Sandra).

Međutim, ono što je vrlo važno kad se razgovara o vjerskim sumnjama jest tražiti razložnost ili nerazložnost određenih tvrdnji; njihovu utemeljenost, dobronamjernost ili pak

zlonamjernost. Sumnja po sebi može biti idealna prilika za produbljivanje vjere ako ju se ozbiljno prihvati. Bog za sebe kaže da je on Istina. Prema tome svi oni koji traže punu, cjelovitu istinu nužno se moraju susresti s Bogom.

“Znanje da postoji nešto što nam je nedokučivo, da postoje manifestacije najdubljeg razuma i najsajnije ljepote, koje su našem razumu pristupačne samo u svojim najelementarnijim oblicima, to znanje i osjećaji sačinjavaju pravu religioznost; u tom smislu ja pripadam duboko religioznim ljudima” (A. Einstein).

“Za mene su religija i matematika dva različita izraza iste božanske stvarnosti” (kardinal Faulhaber).

Zato vjera ne podnosi neozbiljnost, ne-utemeljenost, površnost. Ona se sva usredotočuje prema vječnoj istini koju kršćani nazivaju Bogom.

“Ti ne možeš dokazati ono što je neizrecivo, o sine moj, niti možeš dokazati svijet u kojem se krećeš; ne možeš dokazati da si samo tijelo, niti možeš dokazati da si besmrtan, niti da si smrtan. Ne, sine moj, ne možeš dokazati da ja koji s tobom govorim, da to nisi ti koji govoriš sam sa sobom, jer ništa što je vrijedno dokazivanja ne može biti dokazano niti pobijeno. Stoga budi razuman, priljubi se uz onu stranu koju najviše sumnja podgrijava i uspinji se prema Vjeri, van okvira Vjere” (Tenison).

“Kozmička religioznost leži u zanosnom divljenju pred harmonijom prirodne zakonitosti, u kojoj se izražava jedan tako nadmoćan um da je sve ono razumno u ljudskom mišljenju i određivanju prema tome jedan potpuno ništavan odsjaj” (A. Einstein).

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Što ste sve čuli govoriti o vjeri?
- Jesu li ti iskazi, po vašem mišljenju, bili dobronamjerni, utemeljeni?
- Što ti osobno misliš o vjeri?

- Što ti je teško prihvatiti u vjeri?
- Zašto Sandra kaže da “prave vjere ne može biti gdje se ne postavljaju pitanja”?
- Kako ti rješavaš pitanja sumnje u vjeri?
- Izmijenite međusobna mišljenja o Einsteinovim iskazima. Dijelite li mišljenje s Einsteinom?

2.3 VJERA ISKONSKA LJUDSKA POTREBA

Nema smisla više rasčlanjivati gore spomenute pritužbe na vjeru kad ih se uspoređi s iskazima ovdje navedenih ljudi. Osim toga, daleko bi nas to odvelo. Mi ćemo radije krenuti sasvim drugim putem. Pokušat ćemo predočiti vjeru kao osnovnu ljudsku potrebu i sve ono što ona kao takva pretpostavlja, odnosno sadrži u sebi dotičući se tu i tamo gore spomenutih tvrdnji kako bismo uočili njihovu nesuvislost i zlu nakanu onih koji su ih dosada propagirali kao dio svoje ideološke mašinerije.

Glagol “vjerovati” nije samo u religioznoj upotrebi. Njega se čuje posvuda, u najrazličitijim okolnostima i od ljudi svih profila i životnih opredjeljenja. Samo radi primjera, evo nekoliko dnevnih izričaja koji u sebi nose ovaj ili onaj oblik glagola vjerovati. “To što si rekao, ja ti vjerujem, ali...”; “Vjerujte mi, nisam ni oka sklopio”; “Vjerovali ili ne, to se dogodilo”; “Vjerojatno će se vratiti oko podne”; “Vjerovati je da će proljetna sjetva krenuti na vrijeme”; “Ja vjerujem da se to neće dogoditi”; “On vjeruje da ga ona ne vara”; “Ako ikome a onda njemu treba vjerovati”; “Ne bi to radio kad ne bi u to vjerovao”; “Tko to ne vjeruje, lud je”; “Kad bi se to dogodilo onda vjerojatno ne bismo trebali više strahovati” itd., itd.

Ako je jedan glagol u više svojih oblika toliko u upotrebi onda to znači da je svojstven čovjeku, da je to način njegova komuniciranja, doživljavanja, izražavanja pa i življenja. Jednom riječju da to pripada njemu baš zato jer on drukčije ne može.

Kad pak vjernici govore o vjeri, misle i na to, ali ne samo na to. Postoje naime različiti oblici vjere i vjerovanja. Pa i iz gore spomenutih izričaja uočava se da oni nisu jednoznačni. Jedni se odnose na povjerenje iskazano osobi, drugi zahtijevaju vjerodostojno prihvaćanje onoga što se priopćuje, treći opet slutnju da bi se moglo dogoditi ono što se željno očekuje, četvrti izražavaju bezerzervnu sigurnost u nekoga ili u nešto, peti iskazuju životno opredjeljenje...

Neki od ovdje dodimutih stavova usko su vezani i za kršćanski način ispovijedanja vjere u Boga. Za kršćane vjera nije skup istina koje treba prihvatiti, ili opredjeljenja kojima se treba podvrći, ili obreda koje treba prakticirati, ili propisa koje treba obdržavati, ili zakona koje treba provoditi. Ona je prvenstveno povjerenje u osobu koja to povjerenje zaslužuje.

“Što znači vjerovati? ‘Vjerovati’ ne znači u prvom redu ‘držati istinitim’ neke izričaje. Bez sumnje, i to je uključeno u pojam ‘vjerovanja’, ali tek u drugom planu i tek zbog prvotnog i temeljnog značenja ‘vjerovati’. ‘Vjerovati’ u kršćanskom smislu znači u prvom redu potpuno se predati živom Bogu, kao cjelovito biće, s razumom i srcem. Vjera je stoga u svojoj biti osobni čin” (Kern).

Ljudska osoba nije stvar, kao što su stol ili stolica, niti je samo živo biće, kao biljka ili životinja. Ona je svijest i sloboda satkana od misli, osjećaja i opredjeljenja. Tome nutarnjem svijetu pristup je zatvoren. Do njega može doći samo onaj koji ga nosi u sebi i koji je voljan “objaviti” ga drugome znakovima kao što su riječi i geste. Onome pak koji se “objavljuje” može se vjerovati ili ne vjerovati. Kao što se mi slobodno otkrivamo, tako su drugi slobodni da to kao takvo prihvaćaju odnosno odbacuju. Zapravo svi su međuljudski odnosi bazirani na povjerenju. Tamo gdje nema povjerenja nema niti međuljudskih odnosa.

Kad kažem jednoj osobi “Vjerujem ti!”, vjerujem onom što mi je rekla. Međutim, ta je “vjera” ograničena tek na jedan detalj, ali kad kažem “Vjerujem u tebe”, moja “vjera” je darovana cijeloj njegovoj osobi. Ta dva oblika

“vjere” usko su povezana te omogućuju da osobe međusobno komuniciraju, da se upoznaju, da priopćavaju svoje nutarnje doživljaje, na svoj način da ulaze jedna u drugu te da se među njima stvara “zajedništvo”. Vjera kao povjerenje je jedini način komuniciranja među osobama. Bez nje osobe ostaju jedna za drugu nepoznanice.

“Meni stvarno nije jasno kako mogu ljudi ne vjerovati. Pa što ima u našem životu tako sigurno da ne ostavlja barem malo prostora za sumnju. Zanimljivo: vjeruje se prijatelju, radiju, televiziji, novinama a toliko se lomimo oko toga da vjerujemo Isusu Kristu. Ja to stvarno ne razumijem” (Marko).

Osim toga, vjera je u osnovi svakog društvenog povjerenja. Kad ulazim u zrakoplov, ja “vjerujem” da na njegovom komandnom mostu stoji osoba koja se razumije u svoj posao, inače ne bih nikad ušao u letjelicu; isto tako kad idem k liječniku. Jasno, u svim tim i sličnim slučajevima postoje i motivi ali još uvijek ostaje dovoljno prostora i za samu vjeru.

Vjera je duša prijateljstva. Nema prijateljavanja bez povjerenja. Ljudska vjera postiže svoj vrhunac onoga trena kad se na njenoj osnovi začme ljubav između dvoje mladih te svrši u bračnoj nerazdvoјivosti.

“Pitaš me kako sam se usudila stupiti u brak s Ivanom. Dugo smo hodali zajedno. Imali smo prilike da se međusobno upoznamo. I dobre a i loše strane. Moram ti reći da uz svu ljubav koju sam osjetila s Ivanove strane nemam matematičke sigurnosti da će naš brak uspjeti. Ali ono što je bilo odlučujuće jest to što ja Ivanu jednostavno vjerujem” (Marijana).

I vjera počiva na nečemu. Jednim dijelom ona je uistinu neizvjesnost ali je drugim dijelom oslonjena na vjerodostojnost koja je preduvjet svake vjere. No, tko je vjere dostojan? Tko je takav da mu se može apsolutno vjerovati? Dok je riječ o apsolutnome, čovjek gubi svaku šansu. U granicama svojih mogućnosti on je vjere dostojan. Međutim, postoje ljudski “apetiti” koji prelaze te granice, pa ipak oni bi bili apsurdni kad bi bili nezadovoljivi. Potpuno

povjerenje mi kršćani imamo samo u Boga jer vjerujemo da jedino on kao Apsolutni, Savršeni, Sveprisutni, Sveznajući... može zadovoljiti ono što je čovjeku kao čovjeku neosvojivo. Između "ljudske" vjere i "vjerničke" vjere postoji sličnost ali i razlika. Vjernička vjera se nastavlja na ljudsku ali je i nadilazi. Ljudska vjera tek otvara vrata vjerničkoj koja je, na koncu, njeno apsolutno ostvarenje.

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Možete li i vi nabrojiti neke svagdanje izričaje gdje se spominje riječ vjera? Što oni izražavaju?
- Što za tebe znači vjerovati?
- Postoji li, prema vašem uvjerenju, mogućnost suživota ako nema povjerenja?
- Možete li nabrojiti neke situacije gdje je potrebno vjerovati čovjeku?
- Što bi se dogodilo kada čovjek ne bi vjerovao prometnim znacima?
- Može li vjera okupljati ljude?
- Porazgovorite se s vjeroučiteljem o tome što znači "vjerski fundamentalizam"?
- Može li vjera biti garancija prijateljstva?
- Tko je za tebe vjerodostojna osoba?
- Tko je za tebe autoritet - mjerodavna osoba?

2.4 VJERA I ZNANOST

Mnogi suvremeni mislioci polaze od stava da se razumom ne mogu dokučiti najdublje ljudske tajne pa tu sferu ljudskog života pripuštaju teologiji kao znanosti koja u svojoj osnovi ima vjeru. Prema mišljenju ovih ljudi pozitivistička znanost može doći do spoznaje "kako" neke stvari postoje, "kako" se ponašaju u pojedinim

prilikama, ali njihov konačni "zašto" nije dostupan ljudskom razumu. Zato učiniti znanstvenu spoznaju jedinom sigurnom i pouzdanom spoznajom znači ne biti dosljedan i objektivan s obzirom na cjelovitost spoznaje. Znanstveni pristup se ograničuje na promatranje i na analizu pojavnog fenomena te na elaboriranje zakonitosti koja iz toga proistječe. Nije njegov zadatak "filozofirati" nad naravljju stvari premda suvremena znanost pokušava odgovoriti i na pitanja smisaonosti njenih osnovnih postavki, vrijednosti, njenih prosljeđa i nosivosti njenih rezultata. Pa i unatoč tome znanost još uvijek ne može osigurati cjelovito shvaćanje, čak što više, nova otkrića povode za sobom i nove probleme.

Ovaj problem još je evidentnijim kada se uđe u područje ljudskih znanosti gdje svijest o sebi i o drugima nije tako mjerljiva kao što bi se to željelo.

"Medicinska je znanost danas neobično napredovala. Ima kompjutora koji mogu istraživati tvoje tijelo, otkriti skrivene bolesti, unaprijed predvidjeti razne poteškoće. Mogu otkriti i bolest kojoj bi organizam mogao podleći. Kompjutorima međutim izmiču osjećaji, strahovi, kompleksi, zavrzleme duha. Ako dušu želiš staviti na rendgen, moraš poći psihijatru. S njegovom pomoću možeš otkriti uzroke svojih psihičkih poremećaja i mehanizme koji uvjetuju takvo ponašanje. Postoji dakle u čovjeku nešto što izmiče kompjutoru, ali i ono što izmiče i psihijatru, a to upravo sačinjava najdragocjeniji dio nas ljudi, ono nutarnje iz čega mi ljudi živimo. To je stvarnost koja uvjetuje naša opredjeljenja, naš životni put i naše planove. ... Ti nisi samo skup ćelija i vlakana ili skup različitih ponašanja. Ti si osoba koja se usmjeruje, izabire i odlučuje kakav to čovjek ili žena želi i treba postati" (A. Stojić).

Time se ne želi osoporiti vrijednost znanosti nego jednostavno ukazati i na njene nedostatke. Istina je da Gagarin u svom prvom kozmičkom letu nije naišao na Boga. Međutim ludo je to što je bilo tko pa i on sam imao takvo očekivanje. Bog ni više ni manje ni drukčije nije prisutan u

kozmosu nego je ovdje među nama. Zato tražiti njegovu materijaliziranu prisutnost bilo gdje znači ne poznavati dostatno ono o čemu se govori. To je isto kao da bi kirurg svojim kirurškim zahvatom u ljudsko tijelo htio otkriti njegovu dušu. Stoga ne postoje znanstveni dokazi o postojanju Boga jer Bog ne spada u tu sferu istraživanja. On nije ovosvjetovni predmet kojeg se može promatrati, analizirati, rasčlanjivati, podvrgavati ovom ili onom eksperimentu i na osnovu uočenih zakonitosti o njemu donositi neke zaključke.

“Umjesto da tražimo pod svaku cijenu od vjere ono što nam zapravo ne treba, tj. tzv. dokaze o Božjoj egzistenciji, bit će korisnije ako se potrudimo da demitiziramo mit ‘dokaza’. Mi možemo uvjerljivo tvrditi da nijedan vid čovjekova života od kapitalne važnosti nije pristupačan dokazima egzaktno-znanstvenog tipa. Ljubav, prijateljstvo, povjerenje, nada, obećanje, tjeskoba itd, sve to od čega živimo izmiče egzaktno-znanstvenoj spoznaji. Čovjek koji bi cijenio samo ‘dokazanu’ i ‘potvrđenu’ spoznaju bio bi najbjedniji i najsiromašniji čovjek na svijetu” (Joseph Gevaert).

Uz znanstveni mentalitet u suvremenom društvu postoji i onaj koji je usko vezan uz tehniku. Dok se znanost više posvećuje spoznaji dotle tehnika vidi svoj cilj u praksi. Ono što nije danas moguće, misli se da je sutra ostvarivo. Nema bolesti koja neće biti izlječiva, nema problema kojeg budućnost neće riješiti. Znanost i tehnika mogu puno ali ne sve i upravo zbog

toga čovjek mora ostati otvoren i drugoj stvarnosti, stvarnosti koja je njegovo svojstvo, na kojoj on počiva kao osoba; stvarnosti čiju on klicu nosi u sebi ali ga kao takva nadilazi. Ona je zapravo zov vječnosti i za Onim koji ne zna biti drukčiji doli vječan.

“Mi se nikada ne bismo uputili potražiti Boga kad ne bismo osjetili u sebi da nas on odavno traži, dapače, da nas je već našao. On vjeruje u nas uza sve to što se nama čini da ne vjerujemo u njega” (A.J.Cronin).

ZA OSOBNI RAD I RAD U GRUPI

- Što si sve čuo o odnosu vjere i znanosti?
- Čemu služi znanost a čemu vjera?
- Može li, po tvom sudu, znanost ugroziti vjeru?
- Uz suradnju s vjeroučiteljem analizirajte Stojicevo mišljenje.
- Što kažete na tvrdnju: “Znanost ne može ni dokazati ni pobiti Božju opstojnost?”
- Što to znači “demitizirati mit dokaza”?
- Zašto ljubav, prijateljstvo, povjerenje, nada, obećanje ne mogu počivati na egzaktno-znanstvenim osnovama?
- Da li po vašem sudu tehnika može riješiti sve ljudske probleme?
- Izmijenite osobno mišljenje o A.J. Croninovoј izjavi